

5. Katolícka reformácia alebo protireformácia – základné východiská a tézy tridentského katolicizmu

Katolícka reformácia

- protireformácia vs. katolícka reformácia
- povaha katolíckej reformácie
- kritika pomerov v cirkvi a snahy o jej obrodu
- charizmatickí jedinci
- kardináli
- „taliánsky evanjelizmus“

Francisco Jiménez de Cisneros
(1436 – 1517)

Girolamo Savonarola (1452–98)

Katolícka reformácia

- charizmatickí jedinci
  - Bernardino zo Sieny (1380-1444)
    - svetská márnivosť
    - súcit
  - Girolamo Savonarola (1452–98)
    - predchodca reformácie

Pápeži

- Lev X. (1513-1521)
- Hadrián VI. (1522 – 1523)
- Klement VII. (1523 – 1534)
- Pavol III. (1534 – 1549)
- Július III. (1550 – 1555)
- Marcellus II. (1555)
- Pavol IV. (1555 – 1559)
- Pius IV. (1559 -1565)

Pavol III. (1534 – 1549)

- „Consilium de emendanda ecclesia“

Pavol IV. (1555 – 1559)

Katolícka spiritualita

- bratstvá a rády
  - Ženevské oratórium Božej lásky (1497)
  - Rímske oratórium Božej lásky (pred 1517)
  - Spolok sv. Uršuly (1535)
  - theatíni (kajetáni) (1524)
  - kapucíni (1525)
- svätí

Ignác z Loyoly & Tovaryšstvo Ježišovo

- „nie reformovať cirkev, ale pomôcť dušiam“
- „Boží bojovník pod vlajkou kríža“
- „*Duchovné cvičenia*“ (1527, 1548)
- mystika
- „jezuitský puritanizmus“
- Tovaryšstvo Ježišovo 1528-35
- semináre, misie, rozchod s kláštornou tradíciou

- Diego Laynéz, Alfonso Salmerón a František Xaverský, Matteo Ricci

Tridentský koncil 1545 - 1563

ciele

- reforma cirkvi
- odpoveď na reformačné hnutie
- prečo tak neskoro?
  - boj proti reformácii
  - turecká hrozba
  - boj medzi katolíckymi mocnosťami
  - strach z koncilov

Tridentský koncil 1545 - 1563

- 3 fáze
  - 12. 1545 – 3. 1547 (Pavol III.)
    - dekrét Sacrosancta
  - 5. 1551 – 4. 1552 (Július III.)
  - 1. 1561 – 12. 1563 (Pius IV.)
- Katechizmus tridentského koncilu

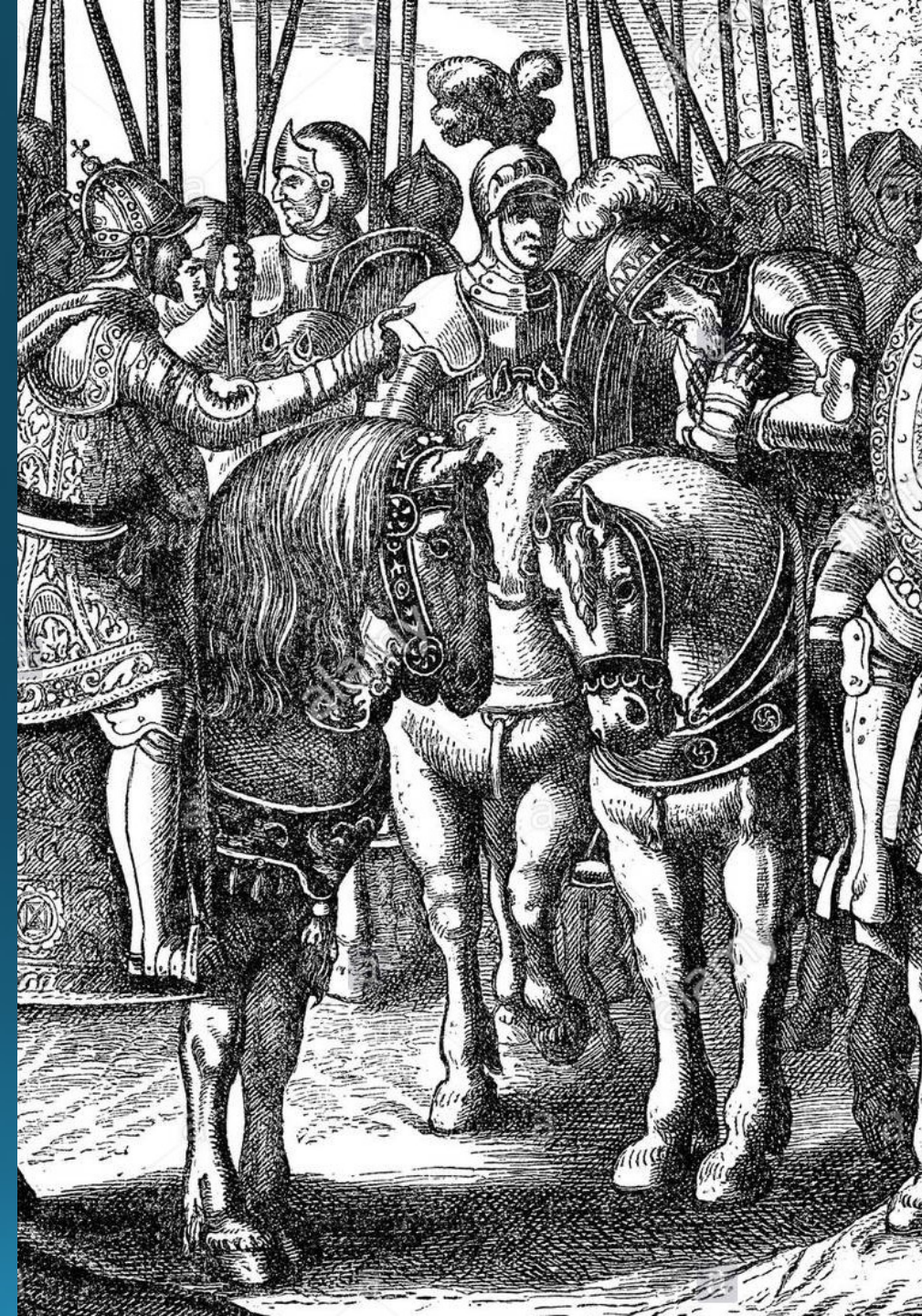

6. „Cuius regio, eius religio“

– politické dôsledky reformácie v 17. storočí – náboženské vojny, misie, baroková kultúra, galikanismus

Náboženské vojny v Nemecku

- Karol V. a riešenie náboženského rozkolu v Ríši
  - 1540 kolokvium vo Wormse
  - 1541 kolokvium v Regensburgu
- formovanie štátnych cirkví
  - komunitné vs. štátne
  - vládca ako „núdzový biskup“
  - 1529 Snem v Speyeri („protestanti“)
  - 1530 Snem v Augsburgu
    - Augsburské vyznanie viery
    - 1531 Šmalkaldská liga
  - 1532 Nuremberský mier
  - 1546-47 Šmalkaldská vojna (Mühlberg)
  - 18. 2. 1546 zomiera Luther

- 1546 smrť Luthera
  - nástupca?
  - náboženský trh
  - systematické učenie

- 1547/48 Augsburský interim

- 1560 smrť Melanchthona

- 1561 konverzia Friedricha III. Falckého ku kalvinizmu

- 1563 Heidelbergský katechizmus

- 1574 potlačenie filipistov

- 1577 Formula svornosti a 1580 Kniha svornosti (Jacob Andreä , Martin Chemnitz) - **konfesionalizácia**

- „malá doba ľadová“

Móric Saský (1547–53)

- filipisti
- Wittenberg

- 1548 Lipský interim

- kalvinizmus neuznaný A. V.

1608 (-1621) Protestantská únia

1609 Katolícka liga

Matthias Flacius
Illyricus
(1520-75)

- flaciáni (gnesio-luteráni)
- Jena

- 1550 Magdeburská konfesia

Náboženské vojny

- 1556 Ferdinand I. (1556–64)
- 1564 Maximilián II. (1564–76)
  - 1575 Confessio Bohemica
- Rudolf II. Habsburský (1576-1612)
  - 1609 Rudolfov majestát & Majestát pre Sliezsko
- Matúš II. Habsburgský (1612-1619)
- Friedrich V. Falcký (1596-1632)
- Ferdinand II. Štýrsky (1578-1637)
  - 1620 Bitka na Bílé hoře
  - 1629 reštitučný edikt

Tridsaťročná vojna (1618-48)

- 1618-20 česká vojna
  - stavovské povstanie x Ferdinand II.
  - 8. 11. 1620 Bílá hora
- 1621-23 falcká vojna
- 1625-29 dánska vojna
- 1630-35 švédsko-francúzska vojna
- 1635-48 švédsko-francúzska vojna
- 24. 10. 1648 Vestfálsky mier

Náboženské vojny vo Francúzsku

- František I. (1515-47)
  - 1516 Boloňský konkordát – galikanizmus
- Henrich II. (1547-59)
- František II. (1559-60)
  - 1559 Galikanské vyznanie
  - 1560 konšpirácia Amboise
- Karol IX. (1560-74)
  - 1561 kolokvium v Poissy
  - 1562 Tolerančný edikt
  - 1562 incident vo Vassy
  - 1571 synoda v La Rochelle
  - 24. 8. 1572 Bartolomejská noc
- Henrich III. Valois (1574-89)
  - "vojna troch Henrichov" (1584-88)

Misie

- katolícke misie - inkulturácia
  - 1622 Propaganda fide
  - Tovaryšstvo Ježišovo
    - Francis Xavier (India, Japonsko)
    - Matteo Ricci (Čína)
    - Roberto de Nobili (India)
    - Jean Brebeuf (Kanada)
    - Alexandre de Rhodes (Vietnam)
  - 1704 „rituálne kontroverzie“
- protestantské misie – „zdomácnenie“
  - Bartholomaeus Ziegenbalg
  - Heinrich Plütschau

*P. Matthaeus Riccius Macerat. è Soc. Jesu
prim. Christianae Fidei in Regno Sinarum
propagator.*

*Lij Paulus Magnus Sinarum Colaus
Legis Christianae propagator.*

7. Náboženství „pod povrchem“

Raně novověká mystika a její podoby, pietismus, raně novověký milenarismus, jansenismus

Situácia po náboženských vojnách

- materiálny a socioekonomický rozklad
- prehĺbovanie sociálnych a ekonomických rozdielov
- turko-tatárska hrozba
- morové epidémie

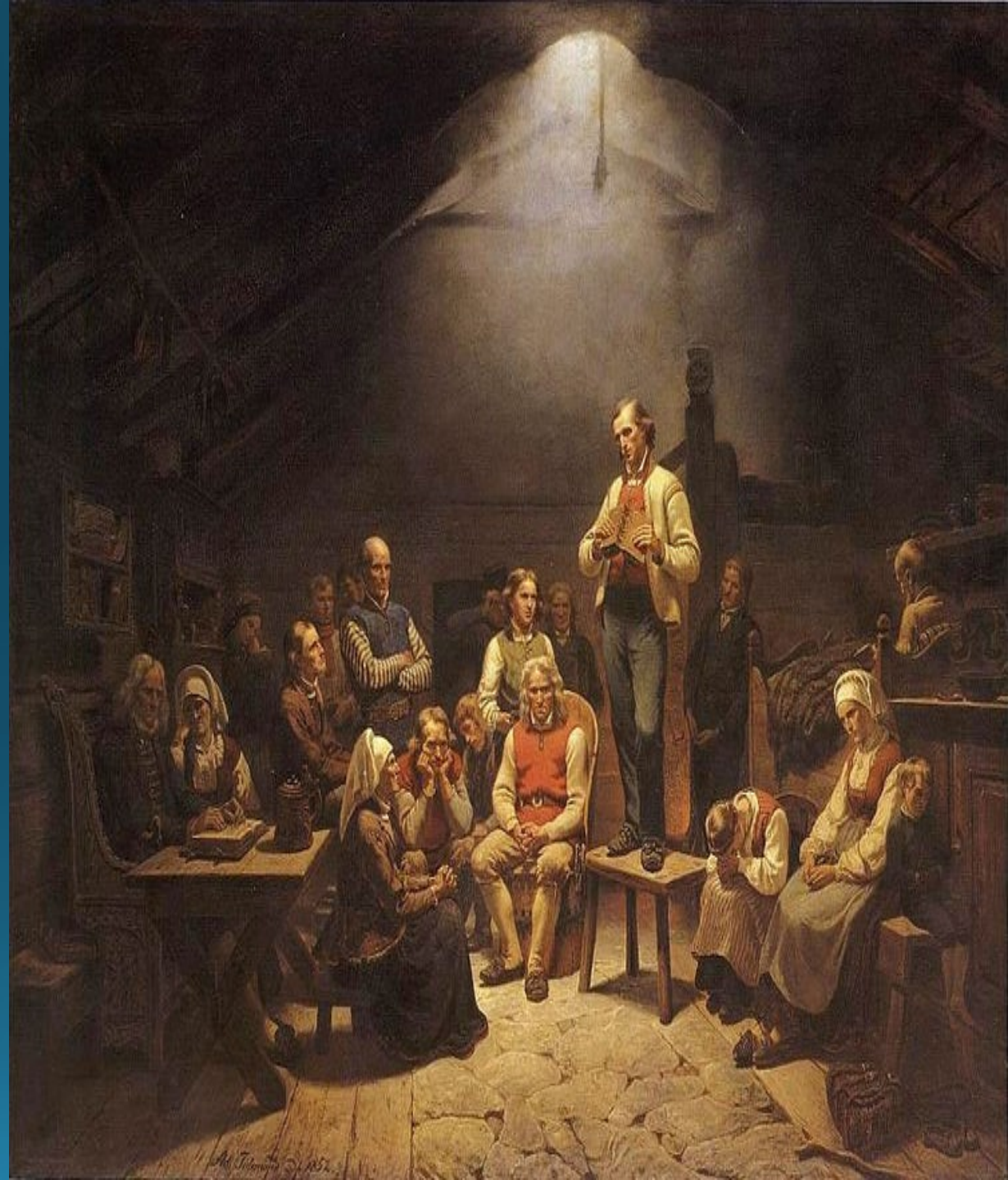
Situácia po náboženských vojnách

- náboženstvo ako zdroj konfliktu
- únava konfesijnými spormi a kontroverziami
- implementácia vs. formálne prijatie konfesie
- emancipácia politického a intelektuálneho života
- apokalyptická perspektíva vs. pokrok

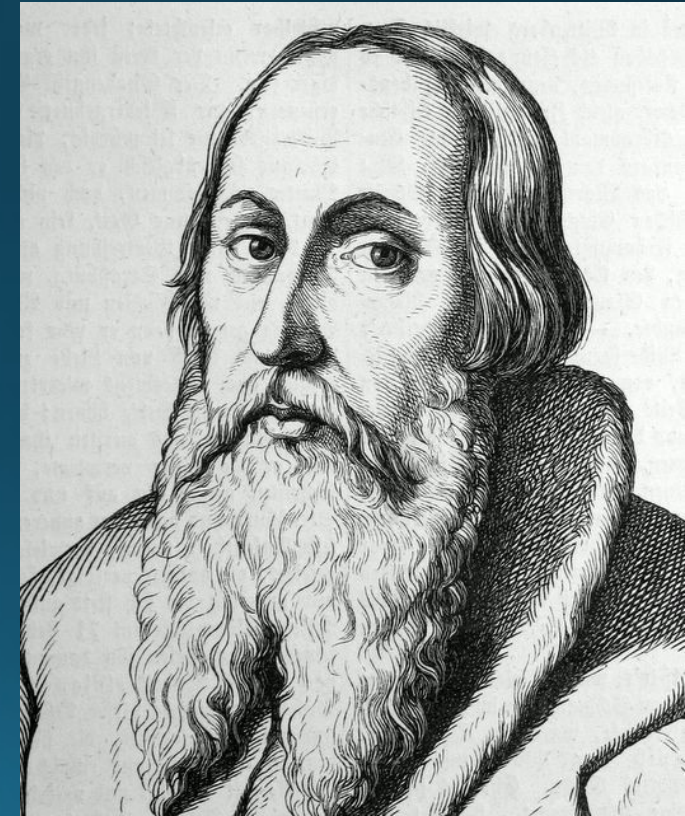
Pietizmus

- luterská ortodoxia/mystika, spiritualita
- najväčšie a najvýznamnejšie obrodné hnutie
- laické hnutie
- reformácia náuky vs. reformácia života
- individualizmus
- apokalyptický nádych
- význam žien

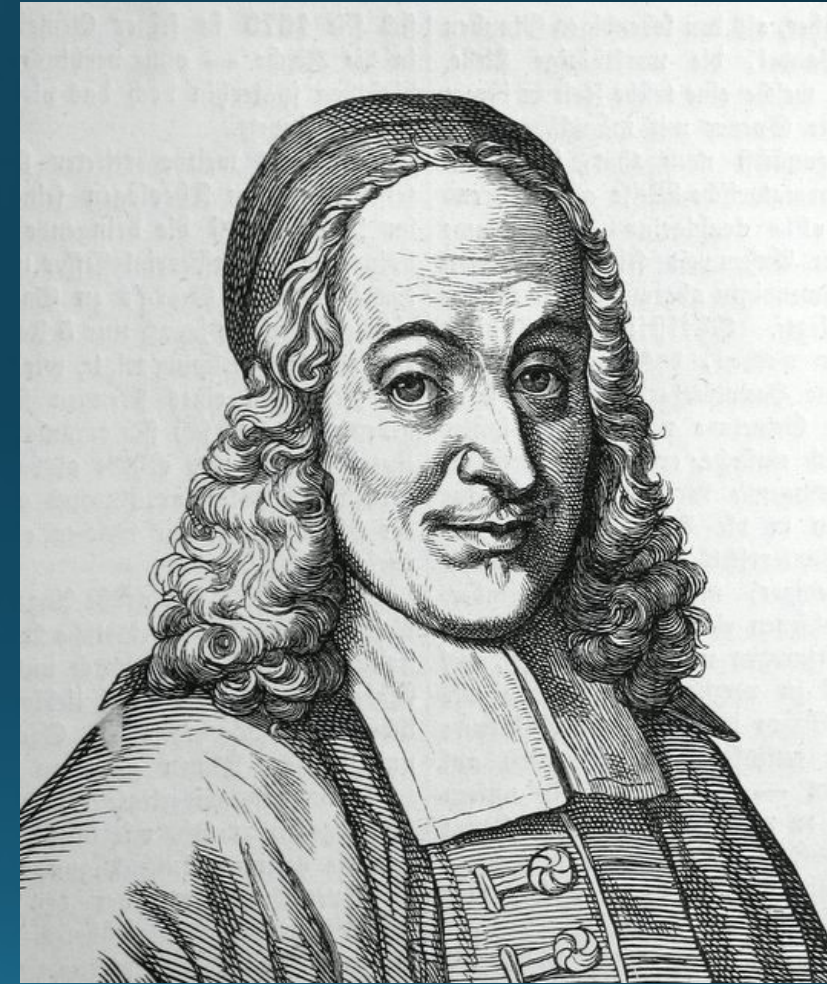
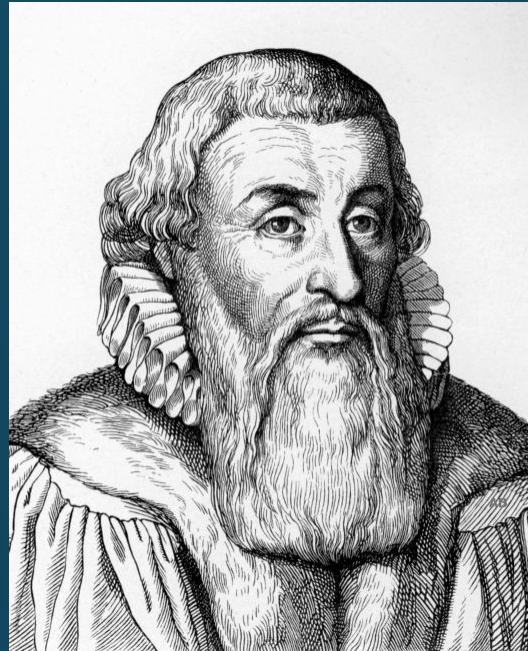
Inšpiračné zdroje pietizmu

- Martin Luther
- sola experientia, Gelassenheit (A. B. von Karlstadt, Thomas Müntzer)
- Kaspar von Schwenckfeld (1489 – 1561)
- Valentin Weigel (1533–88)
- Theophrast Bombast von Hohenheim (Paracelsus, c.1493–1541)

Pietizmus

- Johann Arndt (1555–1621)
  - „*Pravé kresťanstvo*“ (1605-10)
  - náboženstvo hlavy vs. n. srdca
  - J. A. Komenský
- Johann Valentin Andreä (1586–1654)
  - prvá sociálne utopická novela
  - mesto Württemberg
- Philip Jakob Spener (1635–1705)
  - študijné skupinky
  - reformácia sociálneho systému
  - misie do Indie
  - „*Pia Desideria*“ (1675)

Pietizmus

2. generácia

- August Hermann Francke (1663–1727)
  - franské inštitúcie
  - 1694 Univerzita v Halle
  - podpora Spenera a Hohenzollern
  - „hallský pietizmus“
  - „*Stopy stále živého Boha*“ - 1727 „*Pietas Hallensis*“
  - náhla dramatická konverzia
  - učiteľ M. Bela

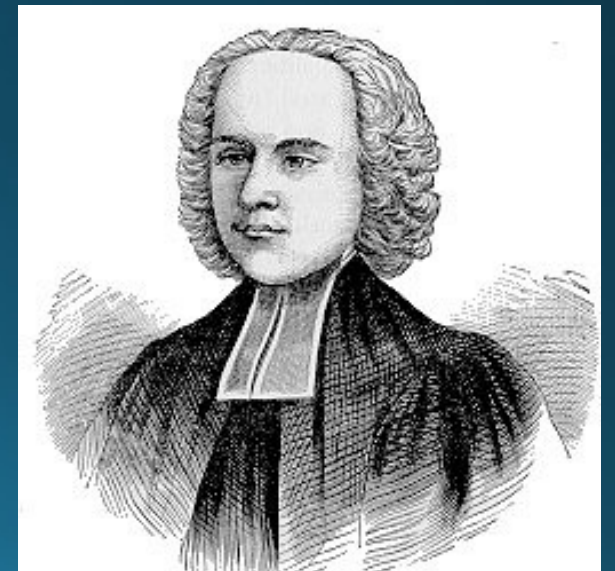
3. generácia

- Nikolaus Ludwig Graf von Zinzendorf (1700–60)
  - komunita „Herrnhuter“ (J. Wesley)
    - 1727 kolektívne prebudenie
    - Zeist (Holandsko), Neuwied (Porýnie), Bethlehem (USA)
  - „náboženstvo srdca“ – živá viera
  - ekumenizmus

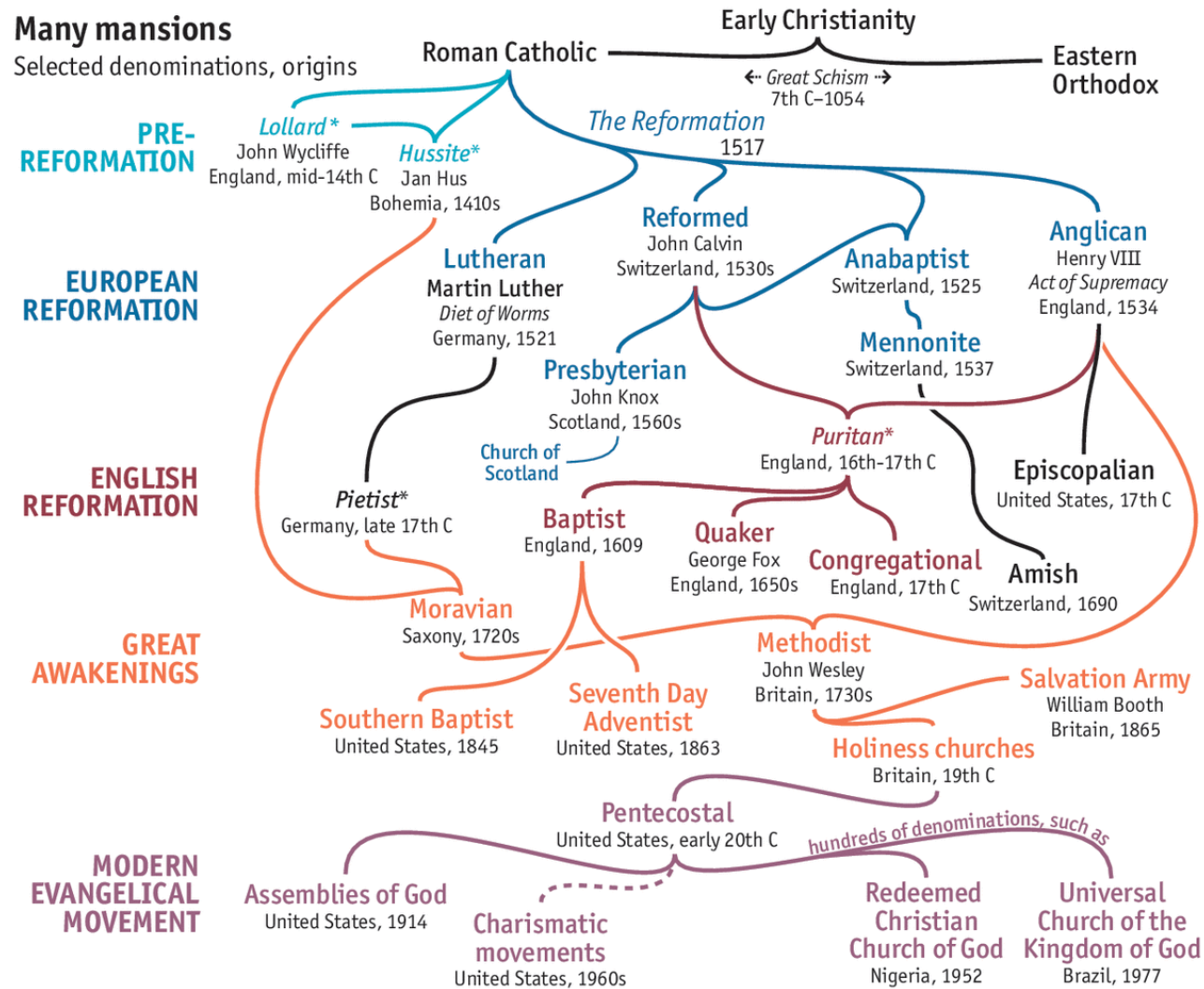
Metodizmus

- John Wesley (1703–91)
  - metodistické hnutie
  - skúsenostný aspekt náboženstva
  - transformatívna povaha viery a osobná konverzia
  - náboženská horlivosť
  - 1738 "Aldersgate experience,,
  - 1744 prvá metodistická konferencia
- George Whitfield (1717–70)
  - kalvinistický metodizmus

Many mansions

Selected denominations, origins

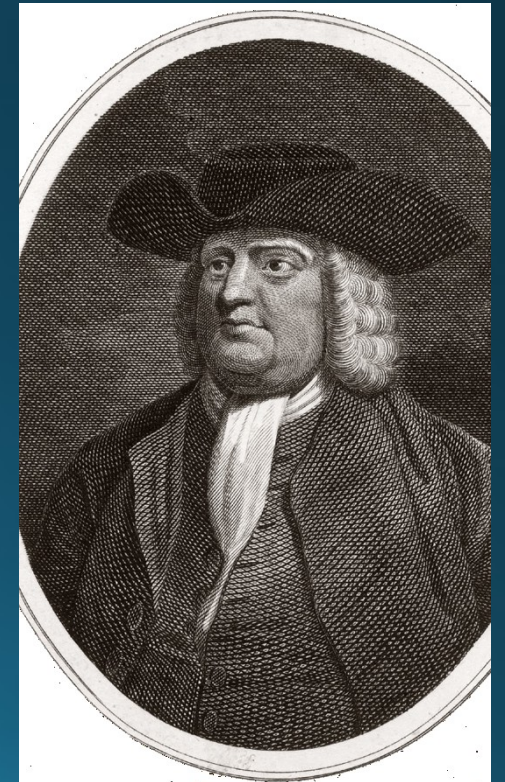
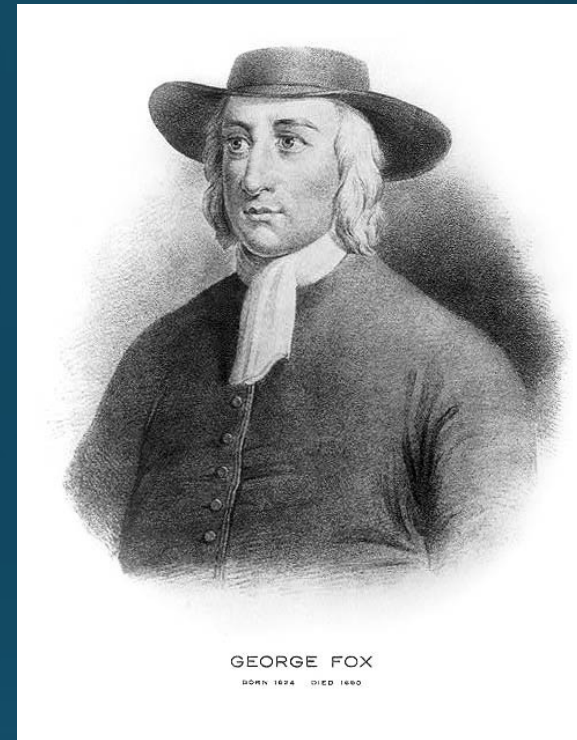
Source: *The Economist*

* Denomination or movement no longer exists

Situácia v amerických kolóniách

- Kvakeri
  - George Fox (1624-91)
    - „Spoločnosť priateľov“
  - William Penn (1644-1718)
    - zakladateľ Pensylvánie
    - kvakerská kolónia
- presbyteriánska cirkev
  - vlny 1740 – 58
  - 1789 prvé Všeobecné zhromaždenie
  - John Whilterspoon (1723 – 94)
- „Veľké prebudenie“ (1735 – 45)
  - dôraz na osobné
  - Jonathan Edwards (1703–58)
- 1775 – 83 Americká revolúcia
- 1786 Virginia Statute for Religious Freedom

Katolícka spiritualita

- jezuiti
  - Reducciones
  - Antonio Ruiz de Montoya (1585–1652) Paraguay
  - 1758 – 1766 vyhnanie jezuitov z Portugalska a Španielska
  - 1773 dekrét „*Dominus ac Redemptor Noster*“
  - 1814 obnovenie rádu Piom VII.
- jansenizmus
  - Cornelius Otto Jansen (1585-1638) – „*Augustínus*“
  - Jean Duvergier (1581-1643)
  - Marie Angélique Arnauld (1591–1661)
  - Antoine Arnauld (1612–1694)
  - kláštor Port-Royal v Champs a Paríži
  - 1713 „*Unigenitus Dei Filius*“
  - 1723 Utrecht
  - Blaise Pascal (1623-1662)
- kvietizmus
  - Miguel de Molinose (1628–96)

